

daden resp. pogingen daartoe voordeden, kwam het opnieuw tot een executie van gijzelaars. De *Sicherheitsdienst* had weten te rapporteren dat de meeste sabotagegevallen van de illegale CPN uitgingen. Er werd toen in een *Chefsitzung* bij Seyss-Inquart besloten om, zoals Rauter later verklaarde, 'vijftien vooraanstaande communisten terecht te stellen om de communistische beweging te tonen dat wij ook in hun kringen zouden ingrijpen en daardoor de gijzelaars in Michielsgestel zouden sparen.'¹ In werkelijkheid werd de keuze ruimer genomen: twaalf communisten² en drie socialist. De communisten behoorden grotendeels tot het vooroorlogse kader van de CPN waaronder in september nieuwe grote razzia's gehouden waren. De drie socialisten bevonden zich onder de in mei en juli opgepakte gijzelaars: J. Haantjes, sociaal-democratisch wethouder van Enschede, J. van den Kerkhoff, districtsbestuurder van de Algemene Nederlandse Bouwarbeidersbond te Zwolle, en mr. H. W. Vrind uit Almelo, een pacifistische socialist, advocaat van beroep, die uit protest tegen het gelijkschakelingsbeleid van Woudenberg in de lente van '41 ontslag genomen had als adviseur van het bureau voor arbeidsrecht van het NVV in Overijssel³; ook van den Kerkhoff had zich tegen de gelijkschakeling van het NVV verzet. De vijftien werden in de bossen bij Woudenberg gefusilleerd; hun executie werd op 16 oktober bekendgemaakt.

Haantjes, van den Kerkhoff en Vrind waren de laatsten uit de groepen der gijzelaars die, al werden velen hunner nog twee jaar of langer vastgehouden, ten gevolge van hun gijzeling om het leven kwamen. In zoverre kan men zeggen dat de ongekend felle reacties die de executie van de eerste vijf gijzelaars teweeggebracht had, niet spoorloos aan Seyss-Inquart voorbij zijn gegaan; overigens waren die reacties bij de executie van de tweede groep, al vielen er toen driemaal zoveel slachtoffers, opmerkelijk zwakker - niettemin liet de bezetter nadien de Brabantse gijzelaars met rust.

Waarom werd midden oktober zoveel zwakker gereageerd dan midden augustus? Was dat alleen een gevolg van afstomping? Die kan een rol gespeeld hebben, maar wij zien daarnaast een andere factor: toen de bezetter op 8 augustus met betrekking tot de Rotterdamse gijzelaars de eindtermijn (14 augustus, 24 uur) bekendmaakte, bracht hij een element van klimmende

¹ PRA-Den Haag: p.v. H. A. Rauter (6 dec. 1947), p. 207 (Doc I-1380, a-1).

² D. Bannink, A. J. Gerritsen, J. C. Endevelde, W. Ewijk, D. van der Meulen, P. A. van Heijningen, J. H. Roebers, J. van Veen, J. Kors, E. Ooijevaar, A. J. Ymkers, H. van Dam. Van die twaalf waren zes uit Overijssel afkomstig, onder hen Bannink, een badmeester uit Deventer, die zich in het kamp Amersfoort zeer verdienstelijk had gemaakt als hoofdverpleger. ³ Sinds begin '42 was Vrind bovendien een van de redacteurs van het illegale blad *De Vonk*.